

*До разової спеціалізованої вченої
ради в Дніпровському державному
університеті внутрішніх справ*

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Федосєєва Є.О.

**«Процесуальна діяльність захисника під час застосування
неізоляційних запобіжних заходів», подану на здобуття ступеня доктора
філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

Обґрунтування вибору теми дослідження. Ефективність виконання завдань кримінального провадження на сьогодні залежить від багатьох умов, зокрема від: якості кримінального процесуального законодавства, ефективної діяльності суб'єктів кримінального провадження під час реалізації своїх повноважень та належного виконання іншими учасниками процесу прийнятих рішень. Задля забезпечення дієвості кримінального провадження, законодавцем також була передбачена можливість у разі неналежного виконання учасниками кримінального процесу своїх обов'язків - правомірно обмежувати окремі конституційні права, проте за умови неухильного дотримання засад кримінального провадження. Однією із цих засад є забезпечення права на захист (ст. 7 КПК України), що передбачена в ст. 6 ЄКПЛ, ст. 59 Конституції України та ст. 20 КПК України. Відповідно до вищезазначених нормативно-правових документів держава гарантує особам можливість користування правничою допомогою захисника, зокрема і під час застосування запобіжних заходів. Незважаючи на те, що законодавство України містить низку важливих положень, які регулюють питання адвокатської діяльності у кримінальному процесі, в тому числі і під час застосування запобіжних заходів, залишаються актуальними та потребують правового й наукового розв'язання низка проблем, які стосуються процесуальної діяльності захисника під час застосування запобіжних заходів, що не пов'язані з ізоляцією особи.

Мета та завдання дослідження. Дисертант правильно та коректно сформулював мету дисертаційного дослідження, якою є нові науково обґрунтовані результати щодо процесуальної діяльності захисника під час застосуванні неізоляційних запобіжних заходів, а також формулювання на їх підставі науково обґрунтованих пропозицій і рекомендацій з вдосконалення кримінального процесуального законодавства та практики його застосування в аспекті предмета дослідження. Для досягнення зазначеної мети, було поставлено такі завдання: висвітлити поняття неізоляційних запобіжних заходів у кримінальному провадженні та сформулювати їх систему; розглянути генезу законодавства та теоретичних поглядів на процесуальну діяльність захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів; визначити поняття, предмет та функціональне призначення процесуальної діяльності

захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів у кримінальному провадженні; з'ясувати особливості вищезазначеної діяльності захисника в залежності від стадій кримінального провадження; вивчити міжнародний досвід процесуальної діяльності захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів та з його урахуванням запропонувати напрями вдосконалення процесуальної діяльності захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів; розробити пропозиції і рекомендації щодо вдосконалення законодавства та практики його застосування у контексті питань, що розглядаються у дисертаційному дослідженні.

Науково-теоретичне підґрунття та емпіричну базу дослідження Федосєєва Є.О. становлять наукові праці українських і зарубіжних учених, фахівців у галузях загальної теорії держави та права, конституційного права, кримінального й кримінального процесуального права, Конституція України, міжнародно-правові акти, ратифіковані Україною, КПК України, інші закони й підзаконні нормативно-правові акти України, законодавство іноземних держав, матеріали правозастосовної практики, узагальнення судової практики ВС, ВАКС та інших судів України щодо процесуальної діяльності захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів у кримінальному процесі; правові позиції ЄСПЛ; вивчення матеріалів кримінальних проваджень, зведені дані, отримані під час анкетування практичних працівників. Використано власний багаторічний досвід дисертанта, набутий під час роботи слідчого в органах досудового слідства МВС та Національної поліції України а також під час виконання повноважень захисника.

За результатами проведеного дослідження сформульовано низку нових положень, висновків та пропозицій, які виносяться на захист. Із них, на думку рецензента на окрему увагу заслуговують наступні:

-сформульовано поняття процесуальної діяльності захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів як правозахисної діяльності уповноважених суб'єктів, а саме адвокатів, відомості про яких внесені до Єдиного реєстру адвокатів України щодо обрання, зміни та скасування неізоляційних запобіжних заходів під час здійснення кримінального провадження з метою забезпечення права на захист підозрюваному, обвинуваченому, а також особам, стосовно яких передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування та визначено систему неізоляційних запобіжних заходів, до якої віднесено: особисте зобов'язання, особиста порука, застава, передання неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого під нагляд батьків, опікунів чи піклувальників, а до неповнолітніх, які виховуються в дитячій установі, - передання їх під нагляд адміністрації цієї установи; передання осіб, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішувалося питання про їх застосування на піклування опікунам, близьким родичам чи членам сім'ї з обов'язковим лікарським наглядом;

- виокремлено критерії ефективності здійснення процесуальної діяльності захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів та на підставі аналізу міжнародного досвіду запропоновано внесення змін до КПК України а також Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (стосовно розширення повноважень захисника та вдосконалення процедури застосування неізоляційних запобіжних заходів). Зокрема, з метою забезпечення ефективності процесуальної діяльності захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів, запропоновано внести зміни до ст. 184 КПК України, яку викласти наступним чином «Копія клопотання та матеріалів, якими обґрунтовується необхідність застосування запобіжного заходу, надається підозрюваному, обвинуваченому не пізніше ніж за три дні до початку розгляду клопотання» а ч. 2 ст. 24 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» викласти в наступній редакції: «Орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їх посадові та службові особи, керівники підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань, яким направлено адвокатський запит, зобов'язані не пізніше трьох робочих днів з дня отримання запиту надати адвокату відповідну інформацію, копії документів, крім інформації з обмеженим доступом і копій документів, в яких міститься інформація з обмеженим доступом»;

- сформульовано функціональне призначення процесуальної діяльності захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів, яке полягає у забезпеченні ефективного захисту прав та законних інтересів підозрюваного чи обвинуваченого від необґрунтованого та незаконного обмеження їхніх прав і свобод. Це призначення реалізується через виконання захисником низки важливих функцій: надання кваліфікованої юридичної допомоги та консультування свого клієнта; активної участі у судових засіданнях з розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу; збору та подання доказів на користь підозрюваного/обвинуваченого; застосування тактичних прийомів захисту, спрямованих на мінімізацію обмежень прав і свобод клієнта; оскарження рішення до апеляційного суду; контролю за дотриманням умов його застосування; ініціювання процедури зміни або скасування застосованого неізоляційного запобіжного заходу.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Методологічним підґрунтям дослідження виступили сукупність загальних і спеціальних методів та принципів наукового пізнання, зокрема: всебічності, повноти, історизму, об'єктивності та плюралізму методи індукції, дедукції, аналізу, синтезу, діалектичний та герменевтичний підходи, метод правового моделювання, техніко-догматичний та соціологічний метод.

Наукова проблема, нове вирішення якої отримано в дисертації. За результатами проведеного дисертаційного дослідження знайшла розв'язання наукова проблема щодо процесуальної діяльності захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів та розроблено відповідні

науково обґрунтовані пропозиції й рекомендації для вдосконалення законодавства та практики його реалізації.

Наукове і практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що сформульовані в дисертації висновки та пропозиції можуть бути використані у: науково-дослідницькій сфері – як підґрунтя для подальшого дослідження кримінально-процесуальних проблем діяльності захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів; законотворчій діяльності – для вдосконалення чинного кримінального процесуального законодавства, а також нормативно-правових актів щодо процесуальної діяльності захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів; освітньому процесі – для організаційно-методичного та інформаційного забезпечення при підготовці навчальних посібників, підручників, курсів лекцій, методичних вказівок, а також при розробленні та проведенні тренінгів, семінарів, курсів підвищення кваліфікації для адвокатів, суддів, прокурорів; практичній діяльності – для прокурорів, адвокатів, суддів під час застосування неізоляційних запобіжних заходів (довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження у практичну діяльність суддів Новокадацького районного суду міста Дніпра від 11.05.2025; довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження у практичну діяльність прокурорів Лівобережної окружної прокуратури міста Дніпра від 14.05.2025; довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження у практичну діяльність та навчальний процес адвокатів Дніпропетровської області від 05.05.2025).

Повнота викладення матеріалів дисертації у наукових публікаціях здобувача. Аналіз наукових публікацій автора підтверджує, що основні наукові результати дисертаційного дослідження досить повно відображені в його 8 працях за темою дисертації, серед яких: 3 статті – у виданнях, що включені Міністерством освіти і науки України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, а також 5-и тезах доповідей, що опубліковані в збірниках науково-практичних конференцій.

Оцінка мови та стилю дисертації, відповідність змісту дисертації спеціальності, із якої вона подається до захисту. Зміст, структура та оформлення дисертації відповідають вимогам передбаченим для такого роду наукових праць. Структура дисертації Федосєєва Є.О. логічно пов'язана з визначеними завданнями, об'єктом і предметом дослідження, складається з анотації, вступу, трьох розділів, 7 підрозділів та висновків. Вказане дозволило здобувачеві кваліфіковано та всебічно розглянути актуальні питання процесуальної діяльності захисника під час застосуванні неізоляційних запобіжних заходів, а також сформулювати на їх підставі науково обґрунтованих пропозиції і рекомендації з вдосконалення кримінального процесуального законодавства та практики його застосування в аспекті предмета дослідження. Під час ретельного опрацювання змісту дисертаційної роботи текстових запозичень без посилання на джерело не виявлено.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Оформлення дисертації відповідає усім нормативним вимогам, що пред'являються до

такого виду наукових робіт, зокрема: Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, наказу Міністерства освіти і науки від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Позитивно оцінюючи зміст наукового дослідження Є.О. Федосєєва, слід зауважити, що окремі положення дисертації викликають запитання, що може стати підґрунтям для наукової дискусії під час прилюдного захисту дисертаційної роботи. **Такими дискусійними положеннями та зауваженнями до дисертації є:**

1. В дисертації Федосєєва Є.О. на доволі ґрунтовному рівні досліджено алгоритм процесуальної діяльності захисника під час обрання неізоляційних запобіжних заходів та алгоритм процесуальної діяльності захисника під час зміни з ізоляційних та неізоляційні запобіжні заходи. На думку рецензента доцільно також було приділити належну увагу і окремому формулюванню алгоритму процесуальної діяльності захисника під час зміни з більш суворих неізоляційних на менш суворі неізоляційні запобіжні заходи, що також доволі часто зустрічається в практичній діяльності, про що зазначає і сам аспірант в своїй роботі.

2. У вступі автор зазначає, що метою дисертаційного дослідження є нові науково обґрунтовані результати щодо процесуальної діяльності захисника під час застосуванні неізоляційних запобіжних заходів, а також формулювання на їх підставі науково обґрунтованих пропозицій і рекомендацій з вдосконалення кримінального процесуального законодавства та практики його застосування в аспекті предмета дослідження, проте такі рекомендації не оформлені окремим додатком та не містяться в самій дисертації. На думку рецензента наявність таких науково-методичних рекомендацій сприяло б єдності слідчо-прокурорської, судової та адвокатської практики та підвищило б ефективність застосування неізоляційних запобіжних заходів.

3. У розділах дисертації зроблено посилання не на усі наукові праці здобувача. Хоча, у дисертації має бути вичерпно і повно викладено зміст власних досліджень здобувача наукового ступеня, зроблено посилання на всі наукові його праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації. Список цих праць має також міститися у списку використаних джерел.

Слід, проте зазначити, що наведені зауваження та пропозиції стосуються окремих положень дисертації, і в цілому не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, її наукову та практичну цінність.

Загальний висновок

1. Дисертаційне дослідження Федосєєва Євгена Олександровича «Процесуальна діяльність захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів», подане на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», є завершеним монографічним дослідженням, у якому досягнуто поставлену мету, у повному обсязі виконані визначені завдання, що мають теоретичне та практичне значення для розвитку кримінального процесу.

2. Дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, наказу Міністерства освіти і науки від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор - Федосєєв Євген Олександрович – за результатами публічного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

**Професор кафедри
кримінального процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент**

Володимир ФЕДЧЕНКО

Підпис Федченка В.М. засвідчую:

**Проректор
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор
заслужений діяч науки і техніки України**

Олександр ЮНІН

